

Література

1. Саган К. Блакитна цятка: космічне майбутнє людства / пер. з англ. Г. Яновської. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2023. 320 с. (Серія «Фундація»).
2. Саган К. Світ, повний демонів. Наука як свічка у пійтмі / пер. з англ. М. Климчука. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2023. 384 с. (Серія «Фундація»).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-23>

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ І ЕПІСТЕМОЛОГІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ МЕРЕЖЕВОСТІ

Матяш С. В.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри сценічної майстерності і культури
Київський національний університет технологій та дизайну*

Множинська Р. В.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри сценічної майстерності і культури
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Сучасна епоха характеризується трансформацією науки з інституційної системи, що базується на ієрархічних структурах, у складну мережеву екосистему знання. Глобальна мережевість, цифровізація комунікацій, інтеграція штучного інтелекту, децентралізація наукових спільнот та розвиток відкритої науки створюють умови нового епістемологічного ландшафту.

У цьому контексті філософія науки набуває нових завдань: осмислити природу знання, яке продукується у глобальних мережах, визначити критерії його достовірності, відтворюваності та етичної легітимності, а також описати нові моделі наукової раціональності.

По-перше, традиційна модель науки розглядає пізнання як діяльність автономного суб'єкта, що діє всередині локальних академічних інституцій. Сучасна ж наука функціонує:

- у цифровому інформаційному просторі;
- у рамках глобальних дослідницьких консорціумів;
- через колективні форми інтелекту;
- з постійним обміном даними в режимі реального часу.

По-друге, епістемологія мережовості характеризується новими підходами до знання. Змінюються принципи об'єктивності, раціональності, відтворюваності даних. Об'єктивність набуває форми інтер-суб'єктивності та прозорості, знання стає кооперативним і відкритим.

Особливо важливою є концепція Open Science, яка забезпечує:

- відкритість даних і методів;
- спільний доступ до інструментів дослідження;
- підвищену відтворюваність результатів;
- суспільну залученість у наукові процеси.

По-третє, зростає роль штучного інтелекту як сучасного агента пізнання. Це породжує питання:

- Чи можна вважати ШІ суб'єктом пізнання?
- Як оцінювати достовірність результатів машинного навчання?
- Які ризики створює алгоритмічна упередженість?

До викликів глобальної мережовості належать:

- інформаційні перевантаження;
- маніпуляція даними;
- реплікаційна криза;
- нерівність доступу до технологій;
- поява псевдонаукових мережових наративів.

Деякі висновки:

- філософія науки трансформується, аналізуючи мережові структури пізнання;
- знання постає як динамічний, кооперативний і технологічно медіалізований процес;
- об'єктивність набуває нових вимірів прозорості та інтер-суб'єктивності;
- штучний інтелект потребує нових етичних регуляторів;
- глобальна мережевість формує потребу в культурі наукової відповідальності.

Література

1. Бурдзє П. Наука про науку і рефлексивність / пер. з фр. О. Дем'янчука. Київ : НаУКМА, 2020. 184 с.
2. Гаск Ф. Дорога до рабства / пер. з англ. Ю. Вишневецької. Київ : Наш Формат, 2017. 328 с.
3. Гіденс Е. Наслідки сучасності / пер. з англ. В. Стукала. Київ : КМА, 2003. 164 с.

4. Князев В. С., Мартиненко В. В. Філософія науки. Київ : НАДУ, 2019. 232 с.
5. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ : ПАРАПАН. 2003. 240 с.
6. Латур Б. Ми ніколи не були сучасними / пер. з фр. П. Біласа. Київ : Ніка-Центр, 2018. 208 с.
7. Рейман Т. Наука у цифрову епоху: виклики відкритості. Львів : УКУ, 2021. 112 с.
8. Хабермас Ю. Пізнання та інтерес / пер. з нім. В. Купліна. Київ : Либідь, 2004. 320 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-24>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ЗДАТНОСТІ СВІДОМОСТІ ДО ТРАНСЦЕНДЕНЦІЇ МЕЖ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Моргун О. А.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти
Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

Сучасні методологічні підходи до аналізу свідомості демонструють трансформацію традиційних уявлень про її функцію як інструменту пасивного відображення об'єктивної реальності. У класичній гносеологічній парадигмі свідомість розглядали переважно як здатність до ідеального відображення – умовного «копіювання» або «фотографування» дійсності незалежно від волі, намірів чи творчої активності суб'єкта. Однак розвиток науки, зокрема у сферах когнітивних досліджень, феноменології, системного та постнекласичного підходів, поставив під сумнів репродуктивний характер свідомості, акцентуючи на її активній, конструктивній та трансцендентній природі.

Відповідно до сучасних філософсько-методологічних концепцій, ідеальність свідомості набуває атрибутивного статусу, що передбачає її здатність встановлювати зв'язки та відношення між об'єктами навіть поза межами простору й часу. Така властивість дозволяє свідомості інтегрувати різномірні рівні реальності – від мікро-, макро- та мега-структур до матеріально-природної, соціальної та ментально-духовної